

First of all, mazal tov to my son Gershon Michael on his bar mitzvah – may he continue to bring us nachas! Second, Simchat Torah was my mother (Dr. Molly Klapper a"h)'s first yahrtzeit. I had hoped this week's dvar Torah would in some way integrate those very different themes, but will have to be yotzei for now simply by mentioning them.

בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה א
רבי הושעיה רבה פתח
(משלי ח) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום וגו'

...

ד"א אמון = אמון,

התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקדוש ברוך הוא,
בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין, אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אמון, והאומן אינו בונה אותה
מדעת עצמו, אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה פשפושין,
כך היה הקדוש ברוך הוא מביט בתורה, ובורא את העולם,
והתורה אמרה בראשית ברא אלהים, ואין ראשית אלא תורה, היאך מה דאת אמר (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו.
Rabbi Hoshayah the Elder opened . . .

The Torah says: "I was the craft-tool of the Holy Blessed One.

The practice of the world is that when a flesh and blood king builds a palace, he does not built it based on his own mind but rather relying on a craftsman, and the craftsman does not build it out of his own mind, but rather has blueprints and checklists to know where he should make rooms and where ...
So too the Holy Blessed One would look in the Torah and create the world.

I often introduce my sophomore courses at Gann with the following citation from Douglas Adams' Dirk Gently's Holistic Detective Agency.

"St. Cedd's," he pronounced, the college of Coleridge, and the college of Sir Isaac Newton, renowned inventor of the milled-edge coin and the catflap!"

"The what?" said Richard.

"The catflap! A device of the utmost cunning, perspicuity, and invention. It is a door within a door, you see, a . . ."

"Yes," said Richard, "there was also the small matter of gravity."

"Gravity", said Dirk with a slightly dismissive shrug, "yes, there was that as well, I suppose. Though that, of course, was merely a discovery. It was there to be discovered." He took a penny out of his pocket and tossed it casually onto the pebbles that ran along the paved pathway.

"You see?" he said. "They even keep it on at weekends. Somebody was bound to notice sooner or later. But the catflap ...ah, there is a very different matter. Invention, pure creative invention."

"I would have thought it was quite obvious. Anyone could have thought of it."

"Ah," said Dirk, "it is a rare mind indeed that can render the hitherto nonexistent blindingly obvious."

My purpose is to challenge students to consider what kind of creativity we value within Torah, and why. Are chiddushei Torah best conceived of as creations, or rather as discoveries?¹

An important parallel question was brought home to me by Rabbi Seth Farber, channeling T. S. Eliot's "Tradition and the Individual Talent". Rabbi Farber warned me before I began teaching at Maimonides that the students would not appreciate my chiddushim "because they won't know what you were supposed to say" – and indeed, it took me almost a year to realize that students were not evaluating my philosophic positions against those of the Rav, because they had never learned the Rav's philosophy.

The moral of the story is that we experience ideas as creative because we've been taught otherwise, and therefore, we may experience a work, idea, or interpretation as highly creative which to its author was simply a paint-by-numbers production, or an accurate portrayal of a cultural consensus.

This seems to me often the case when day school graduates study midrash. For better or worse (see <http://www.torahleadership.org/categories/peshatderash.mp3>) they have been taught to interpret Chumash in the manner of a particular set of medieval exegetes, and therefore they often experience Rabbinic readings as wildly creative when their authors were reading mechanically, finding textual hooks for conventional assumptions, or both.

Here is one brief example, which arose in a conversation with my colleague Ms. Karen Spero. Bereishit Rabbah records a reading of the Torah's opening word "Bereishit" as meaning "By means of Reishit". Another version translates "By means of me, Reishit, he created the world", in first person. Either way, the meaning is that the Torah was the blueprint of the world: "He looked in the Torah and created the world".

Now this may seem both exegetically and theologically creative, but I contend it was likely neither. Rather, for the Rabbinic consensus Mishlei Chapter 8 – here cited as the proof-text for the claim that reishis = Torah) – made it perfectly clear that wisdom antedated the universe, and was consulted during Creation. Furthermore, the Rabbis were well aware that "bereishit" is grammatically improper if the intended meaning was "in **the** beginning", and so offered a variety of alternative translations, including "for the sake of". They generally also understood Biblical words as having their meaning created by their usage elsewhere in Tanakh, and so naturally responded to this problem by considering alternative identifications for the "Reishit" grammatically necessitated by these translations – here Torah was an obvious contender, especially as the tradition identified the Chokhmah of Mishlei as Torah.

---

¹ In Modern Orthodoxy, we tend to address this question by embracing paradox – "Everything that a veteran student will in the future be *mechadesh* was already said to Mosheh at Sinai" (note that this consciously paradoxical version of that Rabbinic statement, as cited by Netziv in the introduction to Haamek Sh'eilah, seems to come from an emendation by the Vilna Gaon; however, it can also be found in earlier commentaries). This tension between tradition and originality inheres in the concept of MO; but it's not clear to me that affirming dialectic remains an emotionally satisfying approach without the Rav's living presence as a creative Hegelian philosopher.

I suspect a much deeper theological tradition is reflected here as well. The rabbis noted that the three terms for intellectual comprehension used in Mishlei 8 for Creation parallel the attributes of Betzalel, architect of the Mishkan, and of course the Mishkan was a microcosm. On Berakhot 55a Rav Yehudah in the name of Rav says that Bezalel knew how to be metzaref otiot, to combine the letters used in Creation. This assumes as background that Creation was a literary endeavor, that the universe was fashioned via Biblical interpretation, and therefore of course presupposes that the Torah antedated Creation.

To me, the genuinely creative endeavor in this midrash is the architectural metaphor. Why must G-d have blueprints to look at when creating, rather than freeforming? Note how this metaphor has the Torah describe itself as a craftsman, rather than as a set of plans, so that it appears to play a volitional part in Creation.

Finally, the mashal has three levels – the king, the craftsman, and the plans. The nimshal has only two – The Holy Blessed One and the Torah. How, then, do nimshal and mashal match up? Your answers are welcome as always.

Shabbat shalom

משלי פרק ג

(יט) יקוק בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה:
(כ) בדעתו תהומות נבקעו ושחקים ירעפו טל:

משלי פרק ח

(כב) יקוק קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז:
(כג) מעולם נסכתי מראש מקדמי ארץ:
(כד) באין תהמות חוללתי באין מעינות נכבדי מים:
(כה) בטרם הרים הטבעו לפני גבעות חוללתי:
(כו) עד לא עשה ארץ וחוצות וראש עפרות תבל:
(כז) בהכינו שמים שם אני בחוקו חוג על פני תהום:
(כח) באמצו שחקים ממעל בעזוז עינות תהום:
(כט) בשומו לים חקו ומים לא יעברו פיו בחוקו מוסדי ארץ:
(ל) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשעים יום יום משחקת לפניו בכל עת:
(לא) משחקת בתבל ארצו ושעשעי את בני אדם: פ

ילקוט שמעוני משלי רמז תתקמב
ד"א אצלו אמון,

התורה אמרה אני הייתי כלי אומנותו של הקדוש ברוך הוא
בנוהג שבעולם מלך ב"ו בונה פלטין ואינו בונה אותו מדעת עצמו אלא מדעת האומן והאומן אינו בונה אותו מדעתו
אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו לידע היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה פשפשים,
כך הקדוש ברוך הוא היה מביט בתורה ובורא את העולם
והתורה אמרה בראשית ברא אלהים בי ראשית ברא ואין ראשית אלא תורה שנאמר ה' קנני ראשית דרכו:

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עשר גליות עמוד 436
פרשה א' - יתברך שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שברא את עולמו בחכמה כמו שאמר הכתוב ה'
בחכמה יסד ארץ. מאי חכמה זו תורה שנאמר בראשית ברא אלהים, ואין ראשית אלא תורה שנאמר מגיד מראשית
אחרית.

מדרש תנחומא (בובר) פרשת נשא סימן יט
[יט] יהי ביום כלות משה (במדבר ז א). ילמדנו רבינו כמה דברים קדמו למעשה בראשית, כך שנו רבותינו, שבעה
דברים קדמו לעולם, ואלו הן, כסא הכבוד, והתורה, ובית המקדש, ואבות העולם, [וישראל], ושמו של משיח,
והתשובה, ויש אומרים אף גן עדן וגיהנם. כסא הכבוד מנין, שנאמר נכון כסאך מאז מעולם אתה (תהלים צג ב),
והתורה מנין, שנאמר ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז (משלי ח כב)

מדרש תהלים (בובר) מזמור צ
[יב] תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם. אמר ר' אבהו בר זעירא גדולה תשובה שקדמה לבריאת עולם, ומה
היתה התשובה, היתה בת קול שמכרזת ואומרת שובו בני אדם. שבעה דברים קדמו לעולם אלפיים שנה, התורה,
וכסא כבוד, וגן עדן, וגיהנם, ותשובה, והבית המקדש של מעלה, ושם משיח, ואנה היתה התורה כתובה, באש
שחורה על אש לבנה, ומונחת על ברכו של הקדוש ברוך הוא, והקב"ה יושב על כסא הכבוד, וכסא הכבוד מתוקן
בחסדו של הקדוש ברוך הוא על הרקיע שעל ראשי החיות, אבל החיות לא היו באותה שעה, וגן עדן מימינו של
הקדוש ברוך הוא, וגיהנם משמאלו, ובית המקדש מתוקן לפניו, ושם משיח חקוק על אבן יקרה על גבי המזבח, ובת
קול מכרזת שובו בני אדם, והיו הכל נסבלין בכחו של הקדוש ברוך הוא, וכשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו,
וברא חיות הקודש, תיקן הרקיע עם כלם על קרני החיות, שנאמר ודמות על (ראש החיות) [ראשי החיה] רקיע
(יחזקאל א כב). אמר ר' הונא אמר ר' שמעון בן לקיש אלפיים שנה קדמו אלו עם התורה לברייתו של עולם,
שנאמר ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום (משלי ח ל), ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנים, שנאמר כי
אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור (תהלים צ' / פסוק ד).

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן הוספה ב לנוסחא א פרק ח
חביבין ישר' שניתן להם כלי שבו נברא העולם. ומה הוא כלי זה זו תורה שבה נברא העולם מנין שכך אמרה תורה
יו קנני ראשית דרכו. ראשית דרכו שבריא עולם קנני קדם מפעליו מאז. קדם מפעלות בראשית. מעולם נסכתי
מראש שלא היה העולם. מקדמי ארץ שלא יוסד ארץ עד שלא עשה ארץ בהכינו שמים. כך אמ' חכמי' ט' מאות ע"ד
דורות שעלו במחשבה ולא נבא קודם העולם. קודם בריית העולם התורה גנוזה בגנזי החכמה, דכת' זכר לעולם
בריתו: ר"ץ ל"ג ע"ד דורות שעלו במחשבה ולא נברא קודם העולם. כ"ב דורות מאדם עד משה הרי אלף דור ובה
נברא העולם מנין דכתי' יו בחכמה יסד ארץ וגו'. יצפון לישרים תושיה. לכך שנו חכמי' חביבין ישר' שנאמר להם כל
שבו נברא העולם:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נה עמוד א

אמר רב יהודה אמר רב: יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. כתיב הכא +שמות ל"ה+ וימלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת, וכתיב התם +משלי ג'+ ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה וכתיב +משלי ג'+ בדעתו תהומות נבקעו

שמות רבה (וילנא) פרשת ויקהל פרשה מח:ד

וכל השבח הזה מנין לו משבט יהודה ומהיכן זכה לכל החכמה הזאת בזכות מרים שנאמר (שם /שמות/ א) ויעש להם בתים, ומה היו הבתים בית הכהונה ובית המלכות, יוכבד נטלה כהונה ומלכות, אהרן כ"ג, משה מלך שנאמר (דברים לג) ויהי בישורון מלך, ומרים נטלה חכמה שהעמידה בצלאל ויצא ממנו דוד שהיה מלך שנא' (דה"א =דברי הימים א' =ב) ותלד לו (אפרת) את חור וכתיב (ש"א =שמואל א' =ז) ודוד בן איש אפרתי שבא מן מרים שנקראת אפרת, בג' דברים הללו נברא העולם שנאמר (משלי ג) ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה (שם /משלי ג'/) בדעתו תהומות נבקעו, ובג' דברים הללו נעשה המשכן שנאמר ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת, ובג' דברים הללו נבנה בית המקדש שנא' (מ"א =מלכים א' =ז) בן אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי וגו' וימלא את החכמה ואת התבונה ואת הדעת, וכן כשיעמוד הקדוש ברוך הוא לבנותו לעתיד לבא בג' דברים הללו נבנה שנא' (משלי כד) בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן, וכתיב (שם /משלי כ"ד/) ובדעת חדרים ימלאו,

מדרש תנחומא (בובר) פרשת בראשית סימן טו

[טו] אלה תולדות השמים והארץ. זהו שאמר הכתוב ה' בחכמה יסד ארץ (משלי ג יט), אתה מוצא בחכמה ברא הקדוש ברוך הוא שמים וארץ.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בראשית סימן א

(א) בראשית ברא אלהים, זה שאמר הכתוב ה' בחכמה יסד ארץ (משלי ג') וכשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו נתייעץ בתורה וברא את העולם שנא' לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה (שם /משלי ח'/), והתורה במה היתה כתובה, על גבי אש לבנה באש שחורה שנא' קווצותיו תלתלים שחורות כעורב (שיר /השירים/ ה'), מהו קווצותיו תלתלים על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות כיצד כתוב בה ולא תחללו את שם קדשי (ויקרא כ"ב) אם אתה עושה ח"ת ה"א אתה מחריב את העולם, כל הנשמה תהלל יה (תהלים ק"ג) אם אתה עושה ה"א ח"ת אתה מחריב את העולם. וכן שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (דברים ה') אם אתה עושה דל"ת ר"ש אתה מחריב את העולם שנאמר כי לא תשתחוה לאל אחר (שמות ל"ד), כחשו בה' (ירמיה ה') אם אתה עושה בית כ"ף תחריב את העולם, אין קדוש כה' (שמואל א' ב') אם אתה עושה כ"ף ב"ת תחריב את העולם ואם אות אחת כך כ"ש התיבה כולה, לכך נאמר קווצותיו תלתלים, לפיכך דוד מקלס ואומר רחבה מצותך מאד (תהלים קי"ט) ואומר ארוכה מארץ מדה וגו' (איוב י"א), והיא היתה אומנת לכל מעשה בראשית, שנאמר ואהיה אצלו אמון (משלי ח') אל תקרי אמון אלא אומן, ובה נטה שמים ויסד ארץ שנא' אם לא בריתי יומם ולילה וגו' (ירמיה לג), ובה חתם ים אוקיינוס שלא יצא וישטף את העולם שנאמר האותי לא תיראו נאם ה' אם מפני לא תחילו וגו' (שם /ירמיהו/ ה'), ובה חתם את התהום שלא יציף את העולם שנא' בחקו חוג על פני תהום (משלי ח'), ובה ברא חמה ולבנה שנאמר כה אמר ה' נותן שמש לאור יומם חקת ירח וכוכבים לאור לילה רוגע הים ויהמו גליו ה' צבאות שמו (ירמיה ל"א), הא למדת שהעולם לא נתיסד אלא על התורה והקב"ה נתנה לישראל שיתעסקו בה ובמצותיה יומם ולילה שנא' והגית בו יומם ולילה (יהושע א) ואומר כי אם בתורת ה' חפצו וגו' והיה כעץ שתול על פלגי מים וגו' (תהלים א'), שבשביל שומרי התורה העולם עומד שכן אמרה חנה כי לה' מצוקי ארץ (שמואל א' ב') ומי הם מצוקי ארץ אלו שומרי התורה שבזכותם הושתת התורה שנאמר וישת עליהם תבל, ותניא אר"ש בן לקיש למה נאמר במעשה בראשית יום אחד יום שני יום שלישי יום רביעי יום חמישי, יום הששי ה"א יתירה למה שהרי בכולן לא נאמר אלא יום אחד יום שני וכן לכולם מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה שיש בה ה' ספרים מוטב ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, וכן בני קרח אמרו נמוגים ארץ וכל יושביה אנכי תכנתי וגו' (תהלים ע"ה) זו התורה שפתח הקדוש ברוך הוא וזכה משה רבינו וקבלה לפי שהתורה סוליתה עונה וכתרה

יראה, סוליתה ענוה שנאמר עקב ענוה יראת ה' (משלי כב), וכתרה יראה שנא' ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא) ושניהם במשה רבינו שנא' והאיש משה ענו מאד (במדבר יב) יראה דכתיב כי ירא מהביט אל האלהים (שמות ג') ואמרו רבותינו בשכר שלשה זכה לשלשה, בשכר ויסתר משה פניו זכה לקלסתר פנים, בשכר כי ירא וייראו מגשת אליו (שם /שמות/ לד) בשכר מהביט זכה ותמונת ה' יביט (במדבר יב), ואין מתן שכרה של תורה בעולם הזה אלא לעולם הבא שנאמר אשר אנכי מצוך היום לעשותם (דברים ז') ולא לעולם הבא היום לעשותם ולא היום לטול שכרם, וכן אמר שלמה עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון (משלי ל"א), בוא ולמד מפרעה על שאמר ליוסף אני פרעה נגדל מאד שנאמר ויסר פרעה וגו' (בראשית מא), הקדוש ברוך הוא על כל מצוה אני ה' על אחת כמה וכמה מה מזה נלמוד שאין קצבה על מתן שכרה, צפה דוד ואמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו' (תהלים לא), בכל מעשה בראשית לא כתיב פעולה ובמתן שכרה כתיב פעולה דכתיב פעלת לחוסים בך (שם /תהלים/ ל"א/), אתה מוצא שהקב"ה מראה בשעת פטירתן של עוסקי תורה מתן שכרן, מעשה בר' אבהו כשהיה מסתלק מן העולם הראה לו הקדוש ברוך הוא שלש עשרה נהרי אפרסמון התחיל לומר בשעת מיתתו לתלמידיו אשריכם עוסקי התורה אמרו לו רבינו מה ראית אמר להם שלש עשרה נהרי אפרסמון נתן לי הקדוש ברוך הוא בשכר תורת התחיל לומר ואני אמרתי לריק יגעתי לתהו והבל כחי כליתי אכן משפטי את ה' ופעולתי את אלהי (ישעיה מט) וכן ישעיה אמר אשריכם זורעי על כל מים (שם /ישעיהו/ לב) אלו עוסקי תורה שנמשלה למים שנא' הוי כל צמא לכו למים (שם /ישעיהו/ נה), משלחי רגל השור זה משיח בן יוסף שנמשל לשור, וחמור זה משיח בן דוד שנא' עני ורכב על חמור (זכריה ט) כשיבואו על אותה שעה הוא אומר ומעולם לא שמעו ולא האזינו, עין לא ראתה אלהים זולתך וגו' (ישעיה סד) ואומר אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' (תהלים קי"ט) כלומר אשרי מכבדי בעלי תורה, ואומר עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר (משלי ג') וכך משה אמר כי אם שמור תשמרון (דברים יא) אם שמרת בני תורה תשמרון וכן הוא אומר כי מכבדי אכבד ובזי יקלו (שמואל א' ב') זה המכבד בני תורה, ותניא את ה' אלהיך תירא את לרבות בני תורה לפי שאין מדה אחרת כיוצא בה שנא' יקרה היא מפנינים (משלי ג') יקרה היא מכהן גדול המשמש לפני ולפנים והתורה צווחת אשרי אדם שומע לי וגו' (שם /משלי/ ח), כל השומע אל התורה אינו ניזק שנא' ושומע לי ישכון בטח ושאנן וגו' (שם /משלי/ א), ואומר בהתהלך תנחה אותך וגו' (שם /משלי/ ו).

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת פקודי סימן ג

דבר אחר רוקמתי בתחתיות ארץ, הוי ברוך אשר יצר את האדם בחכמה כמו שברא שמים וארץ בחכמה שנאמר (שמי ג) ה' בחכמה יסד ארץ וגו' ובבצלאל אמר ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת, במה שברא הקדוש ברוך הוא עולמו ויצר את האדם אלו בצלאל ועשה עמו המשכן, ועוד שאמר ה' בחכמה יסד ארץ ובדעתו שחקים נבקעו וכתוב ואמלא אותו וגו' הרי שלש עולמות מה שאומר בזה אומר בזה, הוי עושה גדולות עד אין חקר וגו', כשרצה הקדוש ברוך הוא לעשות האדם אמר לתורה נעשה אדם וגו' אמרה לפניו רבון העולמים האדם שאתה רוצה לעשות קצר ימים ושבע רוגז יבא לידי חטא ואם אין אתה מאריך אפך עמו ראוי שלא בא לעולם, אמר ועל חנם נקראתי ארך אפים ורב חסד והתחיל מקבץ את גופו של אדם הראשון מארבע רוחות העולם כדי שלא תאמר הארץ אין עפר גופך משלי אם לוקח ממזרח ויפטר במערב כדי שלא תאמר ארץ מערב אין עפר גופך משלי לא אקבלך, ולפיכך נטלו מארבע רוחות העולם כדי שבכל מקום שיפטר שיקבלו הארץ כמו שנאמר (בראשית ג) כי עפר אתה, וי"ב שעות היה היום, בשעה ראשונה צבר עפרו של אדם, בשניה גבלו מן המזרח למערב שנאמר (תהלים קלט) אחור וקדם צרתני, אחור זה מערב וקדם זה מזרח כמו שנאמר קדמה מזרחה, וראוהו ונתיראו מלפניו היו סוברים שהוא בראם ובאו להשתחות לו, אמר להן למה באתם להשתחות לי נבוא כלנו נראה כל הבריות שברא הקדוש ברוך הוא, והיה תמה בלבו, התחיל משבח ומפאר ליוצרו, ואומר (שם /תהלים/ לא) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, ואומר מה רבו מעשיך ה', קם על רגליו והוא כתואר וכדמות אלהים והיה קומתו אחריו והלבישו גאות ועוז והמליכו עליהם ליוצרו ואמרו ה' מלך גאות לבש (שם /תהלים/ צג).

מדרש אגדה (בובר) שמות פרק לא

[ג] ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת. גדולה היתה מלאכת המשכן. שבאלו המדות שהם חכמה ותבונה ברא בהם שמים וארץ [שנאמר] ה' בחכמה יסד ארץ כון שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו (משלי ג יט כ):